

Prvi specijalizirani znanstveni skup: Rano učenje hrvatskoga jezika (RUHJ)

Katarina Aladrović

U Zadru je od 25. do 27. listopada 2007. održan I. specijalizirani znanstveni skup Rano učenje hrvatskoga jezika, kraticom RUHJ. On se u sklopu Prve međunarodne konferencije o naprednim i sustavnim istraživanjima (ECNSI-2007) održao u Zadru od 25. do 27. listopada 2007. godine. Organizator je ovoga znanstvenoga skupa ili simpozija bio Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.

0. Uvod

Svrha je skupa RUHJ bila ponajprije okupiti stručnjake koji se bave ranim učenjem i poučavanjem hrvatskoga jezika u osnovnoj školi, s raznih aspekata: jezikoslovnih, književnoznanstvenih, komunikacijskih, likovnih, psiholingvističkih, grafemičkih i drugih, radi zajedničkoga promišljanja tematike te iznošenja novih znanstvenih spoznaja, rezultata aktualnih istraživanja i razmjene iskustava. Svi su sudionici Simpozija dobili program rada skupa na oba radna jezika, hrvatskome i engleskom, te pretkonferencijski zbornik u kojemu su tiskani svi radovi izlagača. Simpozijem su predsjedali Dunja Pavličević-Franić i Ante Bežen s Učiteljskoga fakulteta u Zagrebu te Vesna Požgaj-Hadži s Filozofskoga fakulteta iz Ljubljane. Tajnica skupa bila je Tamara Gazdić-Alerić (Učiteljski fakultet, Zagreb).

1. Program rada

Program je započeo 24. listopada 2007. pićem dobrodošlice za sve sudionike skupa u Hotelu *Kolovare* u Zadru. Svečano službeno otvaranje *I. međunarodne konferencije o naprednim i sustavnim istraživanjima* (u nastavku kraće: Konferencija) slijedilo je u prostoru kampusa Sveučilišta u Zadru idućega dana. U popodnevnim je pak satima istoga dana otvoren i skup, odnosno simpozij *Rano učenje hrvatskoga jezika*, koji je započeo plenarnim predavanjem Vesne Požgaj-Hadži. Uslijedila su pozvana predavanja Dunje

Pavličević-Franić, Ante Bežena, Dubravke Težak iz Zagreba, zatim Stjepana Hranjeca iz Čakovca, te Berislava Majhuta iz Petrinje. Završetak prvoga dana obogatio je svečani koncert sopranistice Lidije Horvat-Dunjko s Muzičke akademije u Zagrebu, koji se održao u prostorijama Sveučilišta u Zadru. Drugoga radnoga dana skupa održana su petnaestominutna usmena izlaganja i prezentacije, pri čemu su izlagači bili tematski podijeljeni u dvije sekcije: *jezičnu* (A) i *književnu* (B). Po završetku rada, nakon svih izlaganja, u sekcijama su održane vrlo uspješne, plodonosne rasprave. Prije zatvaranja službenoga dijela Konferencije podijeljene su nagrade za najuspješnije radove. Organizacijski odbor izabrao je tri rada, a predsjedatelji skupa Dunja Pavličević-Franić i Ante Bežen, najuspješnijim su autorima uručili diplome i plakete. Nagrade su dobili: Vesna Požgaj-Hadži iz Ljubljane, Iva Gruić iz Zagreba i Đuro Blažeka iz Čakovca. Nakon dodjela nagrada slijedilo je svečano zatvaranje Konferencije na kojemu je nagradu za organizaciju simpozija *Rano učenje hrvatskoga jezika* dobila Dunja Pavličević-Franić. Slijedio je svečani prijem kod zadarskoga gradonačelnika, te službeno zatvaranje cijele međunarodne Konferencije i svih šest pripadajućih simpozija. Posljednjega dana 27. listopada 2007. skup je završen turističkim razgledom Zadra i posjetom povijesnome gradu Ninu.

2. Plenarno izlaganje i pozvana predavanja

U plenarnom izlaganju *Rano učenje materinskoga jezika — iskustva i problemi (na primjeru slovenskoga jezika)* Vesna Požgaj Hadži govorila je o promjenama koje su se dogodile u slovenskome školstvu od 1996. do 1999. godine kada je provedena cjelokupna kurikularna promjena obrazovnoga sustava. Značajnija je promjena produženje slovenskoga školstva na devet godina (3+3+3), nacionalno provjeravanje znanja, izbornost, te nova uloga učitelja i učenika. Korjenite promjene dogodile su se, kako autorica navodi, i u poučavanju koje je od tradicionalnoga oblika usmjereno ka komunikacijskom modelu koji posebnu pozornost pridaje poticanju jezičnih djelatnosti te uporabi didaktičke igre. U pozvanome predavanju *Jezični i likovni standardi u početnome čitanju i pisanju na hrvatskom jeziku*, Ante Bežen govorio je o likovno-jezičnim standardima u početnome čitanju i pisanju. Osvrnuo se na temeljnu civilizacijsku tekovinu — pisanje, koju djeca usvajaju u prvom razredu osnovne škole, no zbog velikoga broja početnica nameće se pitanje postoji li uopće standard prema kojemu bi djeca trebala učiti pisati. Prema istraživanjima se doznaje da standarda nema, nego svaka početnica ima svoju koncepciju. U tome smislu, ukazuje se potreba za standardizacijom početnoga čitanja i pisanja koje će poštivati kako lingvističke, tako i likovne elemente.

Dunja Pavličević-Franić u pozvanom predavanju *Jezične kompetencije učenika na početku školovanja — normativnost nasuprot pragmatičnosti* govorila je o jezičnim kompetencijama učenika na početku školovanja, istaknuvši dvije razine jezične kompetencije: lingvističku i komunikacijsku. Istraživanje tih dviju kompetencija, koje je provela Katarina Aladrović, pokazuje kako je komunikacijska kompetencija slabije razvijena (uporabna sposobnost jezika), nego lingvistička kompetencija (teorijsko znanje o jeziku) u prvome razredu osnovne škole. Isto tako istraživanje je pokazalo i nerazmjer u ocjenjivanju učitelja u odnosu na stvarne rezultate koje učenici ostvaruju u postavljenim zadacima. Autorica je istaknula kako bi takve rezultate bilo moguće prevladati uvođenjem komunikacijskoga pristupa poučavanju gramatike u nižim razredima osnovne škole, kao i poticanjem razvoja jezičnih djelatnosti na svim razinama nastave hrvatskoga jezika.

U pozvanome izlaganju *Modeli lika djeteta u razvoju hrvatske dječje književnosti i njihova zastupljenost u čitankama mlađih razreda osnovne škole* Dubravka Težak osvrnula se na provedeno istraživanje čitanki za drugi, treći i četvrti razred u kojemu je zajedno sa suautoricom Sanjom Polak promatrala prikazani lik djeteta koji se pojavljuje u hrvatskoj literaturi od sredine 19. stoljeća do danas. Autorice su zaključile da je uloga literature važna za razvoj početnoga čitanja, ali i razvijanje mašte u mlađim razredima osnovne škole.

Stjepan Hranjec održao je pozvano izlaganje iz područja književnosti — *Učenikov hrvatski u kontekstu književne interpolacije*. U njemu je autor govorio o međuprožimanju usmene i pisane književnosti u povijesti te mogućnosti usavršavanja učenikove pismenosti upoznavanjem književnosti i scenskoga govora, što je oprimjerio tekstovima preuzetima iz čitanki za više razrede osnovne škole.

Zadnje pozvano predavanje nosilo je naslov *Aporije hrvatske bibliografije dječjih knjiga*. U njemu je autor Berislav Majhut sa suautoricom Sanjom Lovrić govorio o položaju dječje knjige i njezinome odnosu prema književnosti za mlade te je problematizirao vremensko određenje dječje knjige i odnos prema slikovnici kao sastavnici dječje književnosti i njezinu nepobitnomu dijelu.

3. Teme

Teme znanstvenoga skupa, pa tako i teme izlaganja, bile su povezane s temama znanstvenih projekata iz područja ranoga učenja hrvatskoga jezika čiji su voditelji profesori Učiteljskoga fakulteta u Zagrebu. Riječ je o pet projekata.

Jezično-likovni standardi u početnom čitanju i pisanju na hrvatskom jeziku — Voditelj je ovoga projekta Ante Bežen. U njegovu su okviru održani sljedeći radovi: *Jezični i likovni standardi u početnome čitanju i pisanju na hrvatskom jeziku* (A. Bežen); *Jezične kompetencije učenika prvoga razreda: uporaba imenica, glagola, pridjeva i zamjenica* (A. Bežen, V. Budinski, M. Kolar, S. Urek); *Tipologija pogrješaka u pisanim sastavcima učenika prvoga razreda osnovne škole* (A. Bežen, B. Conjar).

Razvoj komunikacijske kompetencije u ranome diskursu hrvatskoga jezika — Voditeljica je ovoga projekta Dunja Pavličević-Franić. U njegovu su okviru održani sljedeći radovi: *Jezične kompetencije učenika na početku školovanja — normativnost nasuprot pragmatičnosti* (D. Pavličević-Franić, K. Aladrović); *Psiholingvistički aspekti usvajanja i ranoga učenja hrvatskoga jezika kao materinskoga* (T. Gazdić-Alerić, D. Pavličević-Franić, M. Rijavec).

Fabula i diskurs u dječjoj književnosti — Voditeljica je ovoga projekta Dubravka Težak. U njegovu su okviru održani sljedeći radovi: *Modeli lika djeteta u razvoju hrvatske dječje književnosti i njihova zastupljenost u čitankama mladih razreda osnovne škole* (D. Težak, S. Polak); *Čitanje slike i nastanak priče — studija slučaja* (S. Hanžić, S. Narančić-Kovač); *Mjesečeva moć u prozi trojice hrvatskih dječjih pisaca* (D. Zalar); *Kanon ili subverzija — kako čitati S. Škrinjarić* (D. Zima); *Male promjene u diskursu, velike promjene u smislu — analiza kazališnih adaptacija poznatih priča za djecu* (I. Gruić).

Dječja i usmena književnost u interferenciji — Voditelj je ovoga projekta Stjepan Hranjec. U njegovu su okviru održani sljedeći radovi: *Učenikov hrvatski u kontekstu književne interpolacije* (S. Hranjec); *Utjecaj višejezičnosti na recepciju umjetničkoga teksta* (T. Turza-Bogdan, V. Ciglar).

Hrvatska bibliografija dječjih knjiga do 1945. — Voditelj je ovoga projekta Berislav Majhut. U njegovu je okviru održan rad *Aporije hrvatske bibliografije dječjih knjiga* (B. Majhut i S. Lovrić).

Na Simpoziju su bile i teme o drugim problemima, kao što su:

- usvajanje jezičnih struktura u predškolskoj dobi na primjerima molitvenih tekstova u radu *Lingvostilističke značajke i funkcije molitvenoga izraza za djecu i dječjega molitvenog izraza* (J. Vignjević i J. Šego)
- uloga humora u dječjoj književnosti u radu *Humoristični diskurs u dječjim romanima o Domovinskom ratu* (S. Vrcić-Metaija)
- uloga medija, računala i drugih komunikacijskih sredstava u učenju hrvatskoga jezika u radu *Utjecaj medija na govor i početnu pismenost u predškolskom i ranom školskom razdoblju* (V. Velički)

- metodičke osnove ranoga učenja hrvatskoga jezika u radovima *Sklonidbena kompetencija u ranome razdoblju učenja hrvatskoga standardnog jezika* (M. Alerić) i *Kakvi nam tekstovi na narječju trebaju u nastavi hrvatskoga jezika* (Đ. Blažeka)
- slobodne aktivnosti u školi u procesu ranojezičnoga usvajanja u radu *Značaj video družine u medijskom obrazovanju učenika mlađih razreda osnovne škole* (M. Gabelica)
- odnos učenja hrvatskoga jezika i stranih jezika u vrtiću i osnovnoj školi u radu *Samostalno čitanje i razumijevanje priče na engleskom jeziku kao stranom* (S. Narančić-Kovač, I. Lauš)
- strategije očuvanja identiteta hrvatskoga jezika u odnosu na globalizacijske procese i povijesne aspekte u učenju hrvatskoga jezika u radovima: *Zavičajni idiom i usvajanje jezičnoga standarda* (A. Selak); *Udžbenički diskurs u starijim hrvatskim gramatikama* (V. Grahovac-Pražić)

Kao što je vidljivo iz naslova pojedinih izlaganja, teme Prvoga znanstvenoga simpozija o ranome učenju hrvatskoga jezika bile su povezane s aktualnim problemima ranoga učenja hrvatskoga jezika (te učenja hrvatskoga jezika uopće). Oni u današnje vrijeme postaju sve izraženiji zbog novih društvenih i komunikacijskih procesa koji utječu na učenje jezika, kao što je npr. globalizacija međunarodnih odnosa, s izravnim posljedicama na žive jezike, osobito one s relativno malim brojem govornika kakav je hrvatski jezik.

4. Zaključak

Osim stručnih potreba navedenih u ovoj kronici, potreba za ovakvim skupom ukazala se i stoga što je Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske odobrilo krajem 2006. godine nekoliko znanstvenih projekata s tematikom ranoga učenja hrvatskoga jezika pa je procijenjeno da će razmjena mišljenja o ciljevima projekata i do sada postignutim istraživačkim rezultatima dobro utjecati na dalja istraživanja u ovome području.

Radovi izloženi na Simpoziju i tiskani u pretkonferencijskome zborniku bit će, ako zadovolje uvjete međunarodnih recenzija i dobiju znanstvenu kategorizaciju, objavljeni u Zborniku radova pod nazivom *Rano učenje hrvatskoga jezika* (RUHJ).

Prvi znanstveni skup, tj. simpozij na temu ranoga učenja hrvatskoga jezika, koji se održao u sklopu međunarodne konferencije, polučio je brojne polemike i rasprave o načinima usvajanja, učenja i poučavanja hrvatskoga jezika i knjževnosti u osnovnoj školi te otvorio niz pitanja za nova i buduća istraživanja. Rezultati će biti vidljivi već na drugome takvome znanstvenom skupu koji će se održati tijekom studenoga 2008. godine u Zadru.